

KVINDER I TO KULTURER

Mødre & Døtre

+

**UDI
SAMFUNDET**

GLADERE
MENNESKE
OG BEDRE MOR

VÆR AKTIV

BRUG DE MANGE
MULIGHEDER!

DØTRE I DIALOG

DET VAR LIGESOM
AT HAVE TO JOB

**ROLLEMODEL
PÅ FULDTID**

DET ER VIGTIGT
AT TALE SAMMEN

VEJEN TIL VIDEN

BIBLIOTEKET BLEV
MIN REDNING

MOUNAS VERDEN

MARERIDT OG MIRAKLER

MØDRE OG DØTRE I DANMARK

Mødre & Døtre

- KVINDER I TO KULTURER

Udgiver
Ministeriet for Flytninge,
Indvandrere og Integration
Holbergsgade 6
1057 København K

33 92 33 80
inm@inm.dk
www.nyidanmark.dk

ISBN
978-87-92522-02-3

Elektronisk ISBN
978-87-92522-03-0

Udvikling og tilrettelæggelse
ALS Research
Umloud Untd

Grafisk design
Umloud Untd

Tryk
Stibo Graphic

Forsidefoto
Tom Lindboe, Stilleben
Model: Saima Shahzad

MINISTERIET FOR FLYTNINGE
INDVANDRERE OG INTEGRATION

Mødre spiller en hovedrolle i det danske samfund, uanset hvad deres baggrund er. I familien er mor selvfølgelig med til at opdrage børnene og tage sig kærligt af dem. Og hun er en meget vigtig rollemodel, der viser børnene, hvordan man klarer sig i samfundet.

Uden for familien nyder samfundet godt af, at mødre er aktive medborgere – på arbejdspladserne, i kulturen og i det politiske liv.

På den måde danner mødre bro mellem familien og samfundet.

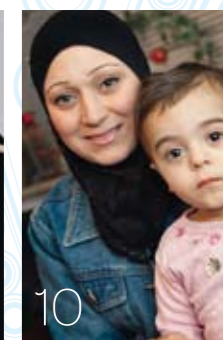
Især er mødre vigtige for døtrene. Det kræver selvtillid at klare sig godt i det moderne samfund. Og den selvtillid får den unge pige blandt andet, når mor støtter hendes skolegang, hendes uddannelse og hendes arbejde – og hjælper hende med et aktivt fritids- og ungdomsliv.

Det er ikke altid nemt at vide, hvordan man bedst støtter sin datter. Især hvis man ikke selv er vokset op i Danmark. Måske er der ting i de unges liv, som du ikke synes om eller ikke forstår. Derfor kan det være en hjælp at høre, hvordan andre mødre har gjort. Det kan give dig inspiration og nye løsningsmuligheder.

I magasinet møder du fem rollemodeller. De har forskellig baggrund – palæstinensisk, marokkansk, somalisk, pakistansk, kurdisk fra Tyrkiet – og de er alle mødre til døtre. Hver af dem har gjort sig deres egne svære og gode erfaringer, både som kvinder og som mødre. Du vil også møde to unge kvinder, der fortæller, hvordan det opleves fra datterens synsvinkel at vokse op i Danmark med en udenlandsk baggrund.

God læselyst!

Ministeriet for Flytninge, Indvandrere og Integration

INDHOLD

4 Ud i samfundet. Gladere menneske og bedre mor

Saima Shahzad syntes, det var ensomt at gå derhjemme, og at det påvirkede hendes humør og selvtillid. Derfor begyndte hun at tage en masse kurser og er i dag svømmeinstruktør, sundhedsformidler og projektmedarbejder i en klub for kvinder.

6 Døtre i dialog Det var ligesom at have to job

Imran og Lina er døtre i familier, der er flyttet til Danmark. De synes begge, det har været svært hele tiden at skulle balancere mellem familiens forventninger og samfundets forventninger. De forstår godt deres forældres usikkerhed, men hadede som unge piger altid at få nej.

8 Rollemodel på fuldtid. Det er vigtigt at tale sammen

Saziyes liv som rollemodel startede, da hun fik job i sprogcentrets kantine. Hun bliver dagligt opsøgt af unge og ældre, der har brug for en snak. Saziye ved, hvor vigtigt det er at have nogen at dele sine problemer med i hverdagen, også selv om de kan være svære at tale om.

10 Mounas verden Mareridt og mirakler

Læs Mounas gribende historie om tragiske tab og store sejre. Hun overlevede et voldeligt ægteskab, en skilsmisse og kidnapning af sine børn – og lever i dag som stolt mor til seks børn og som erfaren tolk og kulturformidler.

12 Vær aktiv. Brug de mange muligheder!

Mød Khadija, som efter 10 år i Danmark besluttede at lære dansk og tage en uddannelse. Khadija ser muligheder i stedet for begrænsninger. Og hun ser det både som en frihed og som en pligt at udnytte de muligheder.

14 Vejen til viden Biblioteket blev min redning

Khadija er stor fan af biblioteket, hvor en verden af bøger og musik gav hende adgang til det danske samfund. Hun tror på, at oplysning og viden kan gøre alle til mere tolerante mennesker og kvinder til bedre mødre.

UD I SAMFUNDET GLADERE MENNESKE OG BEDRE MOR

Saima Shahzad ved, at livet handler om både-og. Både at være noget for andre og for sig selv. Både at være forælder og ven med sine børn. Både at sætte grænser og give lov. Både at være dansk og pakistansk. "Man får, som man giver – både i forhold til verden og i forhold til sine børn."

Saima er mor til tre, hustru og har sin svigerfar på 85 år boende. Efter hun var blevet gift som 18-årig og havde gået hjemme nogle år efter sin første fødsel, begyndte hun at synes, at det var ensomt og ensformigt. Hun kunne mærke, at det også påvirkede humøret og selvtilliden. Derfor begyndte hun at tage alle de kurser, hun kunne komme i nærheden af, så hun i dag er svømmeinstruktør, sundhedsformidler, projektmedarbejder i en klub for kvinder og hjælper i sit lokalområde beboere med boligrådgivning. "Jeg kan godt lide at have travlt," siger Saima med et smil.

Hendes filosofi er, at det er sundt at komme ud og at have meget at gøre. Børnene på 12, 9 og 6 år er allerede godt i gang med at følge i hendes fodspor – med svømning, håndbold og fodbold er de alle aktive i fritiden. "Det er meget vigtigt, fordi de lærer en masse om andre og om sig selv," siger Saima.

Og i Danmark kan kvinder både være gode mødre og samtidig udvikle sig selv. "Livet er meget let her i Danmark. Der er vuggestuer og børnehaver, og kvinder kan have et liv ud over børnene og en egen hverdag, når børnene er i institution. I Pakistan er man meget afhængig af en mand, også når man skal ud – i Danmark kan kvinder bestemme over deres eget liv."

Man lærer hele tiden

"Man lærer noget hele tiden, hver dag, når man er ude i samfundet," siger Saima. "Man bliver glad og får viden og netværk. Alle har brug for det. Og hvis man ikke

forstår samfundet og sproget, kan man let blive bange."

På samme måde som hun selv blomstrer ved at lære, synes Saima, det er vigtigt, at børnene også får mulighed for det. "Det er godt, at børnene mødes med andre og lærer andre ting. Ude lærer de, hvordan det fungerer i det danske samfund, og hjemme, hvordan det er i vores kultur. De skal bo og leve i Danmark. Derfor er det vigtigt, at de kommer tidligt ud og bliver en del af det danske samfund sammen med andre danske børn," siger hun.

Hendes egne forældre var strenge. Hun husker, hvordan hun som ung pige ikke måtte deltage på ture og lejrskoler. "Jeg blev rigtig ked af det. For når de andre kom tilbage og snakkede om alt det, de havde oplevet, så var jeg ikke en del af det."

Heldigvis oplever hun, at børn med anden etnisk baggrund er blevet meget stærkere. "I dag kan de godt tage diskussionen. Mine børn diskuterer mere og afprøver grænser. Jeg er også mere forstående, for de skal ikke føle sig udenfor. Det er vigtigt, at de oplever, hvordan det er at gå ud og være sammen med klassekammeraterne. Og det er også vigtigt, at lærerne oplever børnene fra andre sider end bare at se dem i klassen," mener Saima.

Din datters fortrolige

At børnene er stærkere og vil prøve mere stiller også krav til forældrene. "Man kan ikke bare holde fast i, at sådan gjorde mine forældre," siger Saima. "Forældre har et stort ansvar – og især moren, fordi det er

hende, der står for meget af opdragelsen. Du skal være meget sammen med dine børn og tale med dem – også selv om du er træt. Vi har så travlt, og dagene går så hurtigt, men sæt dig og snak rigtigt med dine børn – bare 15-20 minutter hver dag."

Som mor er det ekstra vigtigt, at man har et godt venskab med sine piger. Hvis de ikke får det hjemmefra, søger de det andre steder. "Min datter skal have tillid til mig. Og hvis hun fortæller mig noget, vil jeg aldrig skælde ud. Hvis hun laver fejl, vil jeg prøve at forstå og forklare, hvad der er rigtigt og forkert – og hvorfor

jeg bliver ked af det. Jeg bliver ikke vred eller råber ad hende. Og hvis de kommer til at begå en fejl, er det meget vigtigt, at de føler, at de kan komme til deres mor. Uanset hvad," siger Saima.

Sammenlign ikke børn

Saimas børn skal vide, at de er elsket, som de er. "Så længe mine børn er gode og anstændige mennesker, er jeg ligeglad med, hvad andre mener og siger. Folk sladrer om alt; man kan ikke undgå det. Men det skal man ikke lade sig styre af."

Saima blev selv som pige meget sur, når hendes mor sammenlignede hende med andres børn. "Jeg sagde til hende 'så kan du jo bare tage hende som din datter'. Noget af det værste, forældre kan gøre, er

at sammenligne deres børn med andre og sige 'se, hun er så god'. Børn er forskellige – og dine børn er, som de er. Forældrene føler, at det er en konkurrence med de andre forældre, men det handler jo meget

om forældrene selv. De vil gerne blære sig med børnene og vise, at deres børn er bedre end andre."

Saima er meget opmærksom på ikke at presse sine børn. Forældre har store forventninger til deres børn, men det kan give bagslag. "For eksempel hvis børnene kommer hjem og siger, at de er skoletrætte. Det ord findes simpelthen

ikke i forældrenes ordforråd. Skoletræt? Hvad mener du? Forklar børnene, hvorfor uddannelse er vigtig, i stedet for at tvinge og presse dem – så forstår de det bedre. Og hvis presset bliver for stort, vil de love og sige hvad som helst bare for at slippe for vreden og skuffelserne."

Integration – og motorcykel

Saima er lykkelig for sit travle liv. Hun er glad for at få lov til at arbejde med mennesker og med integration. Hun synes, at det er så vigtigt at hjælpe især kvinder til at komme ud og udnytte de muligheder, der er for at opleve og lære. Man bliver både et glidere menneske og en bedre mor. "Jeg vil gerne hjælpe andre til at være glade og få et bedre liv," siger hun.

For sine døtre ønsker hun, at de skal være lykkelige og selvstændige. Og hun håber, at deres kommende ægtefæller ikke skal passes og hjælpes som et ekstra barn. "Hvis han ikke kender sproget og kulturen, kan afhængigheden af kvinden være meget hård. Hun bliver meget bundet," siger Saima. Børnene skal ikke nødvendigvis giftes pakistansk, men helt sikkert muslimsk.

Og Saimas egne ønsker for fremtiden? "Jeg vil have motorcykelkørekort og køre motorcykel. Det er mit næste projekt," siger Saima med et grin.

"Man lærer noget hver dag, når man er ude i samfundet. Man bliver glad og får viden og netværk. Og hvis du ikke forstår samfundet og sproget, kan du ende med at være bange for det ukendte."

3

GODE RÅD FRA SAIMA

- Sammenlign ikke dine børn med andres børn. De bliver kede af at få at vide, at alle andres børn er bedre eller dygtigere.
- Bliv ikke vred og sur, når dine børn har begået fejl, for så kommer de ikke til dig næste gang. Du skal være den person, som de altid kan komme til, uanset hvad. Vrede gør dig til deres fjende.
- Giv dine børn en chance, og stol på dem. Sæt ikke grænser, der holder dem uden for fællesskabet i skolen.

EN BOG AT TÆNKE OVER:

Elsker - elsker ikke

12 indvandrerkvinder fortæller om deres erfaringer og holdninger til arrangerede ægteskaber. Det er 12 meget personlige portrætter, der beskriver, hvordan de hver især prøver at forene deres familietraditioner og deres livsvilkår i Danmark. Kvinderne vælger at leve et liv med tørklæde, arrangeret ægteskab, islam og familietraditioner. Bogen viser, hvor nuancerede disse pigers liv og livsvilkår er, og hvordan de har forsøgt at skabe et liv på deres egne præmisser.

Marianne Nøhr Larsen (2000): *Elsker – elsker ikke – om kærlighed og arrangerede ægteskaber.* Århus: CDR Forlag.

EN BOG AT BLIVE KLOGERE AF:

Allahs piger

8 unge kvinder med muslimsk baggrund fortæller om deres liv. De er fra 17 til 28 år og er kommet til Danmark som små piger med deres familier. De taler om deres hverdag, om ægteskab og seksualitet, smerte og ensomhed, men også om ønsker og drømme om at skabe deres eget liv som frie og uafhængige danske kvinder på baggrund af den islamiske kultur. Pigerne er oprindeligt fra Tyrkiet, Iran, Pakistan og Marokko, samt palæstinensere fra Libanon og kurdere fra Tyrkiet.

Vibeke Heide-Jørgensen (1996): *Allahs piger.* København: Aschehoug.

SAIMA SHAHZAD

ALDER: 31 år
BØRN: 3 børn
(2 piger og 1 dreng)
BOPLÆ: Amager
BAGGRUND: Pakistansk
FØDELAND: England,
kom til Danmark
som 14-årig
BESKÆFTIGELSE:
Miljøambassadør,
sundhedsformidler,
svømmeinstruktør,
motionsinstruktør,
projektmedarbejder
i klub for ældre kvinder

FOTO: JEPPE CARLSEN

LINA HASHIM

ALDER: 30 år
 BØRN: 1 pige
 BOPÆL: København
 BAGGRUND: Arabisk (irakisk)
 FØDT: Kuwait, kom til Danmark som 14-årig
 BESKÆFTIGELSE: Studerer antropologi ved DPU, musiker, kunstner, portrættør, tolk

FOTO: STILLEREN

IMRAN ERDOGMUS

ALDER: 23 år
 BØRN: Ingen
 BOPÆL: Holbæk
 BAGGRUND: Tyrkisk
 FØDT: Tyrkiet, kom til Danmark som 3-årig
 BESKÆFTIGELSE: Lærerstuderende

Døtre i dialog **Det var ligesom at have to job**

Imran Erdogan og Lina Hashim er gode til at balancere værdier og forventninger. Det har de gjort hele deres barndom og ungdom – og gør det stadig delvist i dag. De to unge kvinder er døtre i familier, der er flyttet til Danmark. De er pigerne med 'anden etnisk baggrund'.

Egentlig føler Imran Erdogan og Lina Hashim sig ikke anderledes end andre unge danske kvinder. De synes en gang imellem, at snakken om kultur og 'anden etnisk baggrund' kan være lidt trættende.

Men Imran og Lina ved dog godt, at tingene alligevel er anderledes for piger med anden etnisk baggrund: "Der er nogle grundlæggende uskrevne regler om, hvordan en pige skal opføre sig og være. Du skal hele tiden holde balancen mellem, hvad familien forventer, og hvad det danske samfund forventer," siger Imran.

To verdener

"Det har været svært," siger Lina. "I virkeligheden føltes det, som om jeg havde to job. Det ene job var at være dansk, og det andet job var at være arabisk. Jeg havde det, som om at jeg skiftede hele min identitet, når jeg kom ind ad døren hjemme, og havde den anden på, når jeg gik ud ad døren."

Imran genkender den følelse: "Vi skulle tage det bedste fra den danske kultur og det bedste fra den tyrkiske og så kombinere det til noget godt og personligt. Det skal man

faktisk gøre helt alene, fra man er 12-13 år, og det var svært at finde en balance. Jeg skulle jo hele tiden tilfredsstille andres forventninger."

Det definitive nej

"Noget af det sværeste var, at forældrene sagde nej uden at give en forklaring. Det der definitive nej – 'det må du ikke!'. Hvorfor må jeg ikke? Det må du bare ikke! Og det var ved at drive mig til vanvid. Fordi sådan oplever man jo ikke tingene i skolen og andre steder, hvor der var forklaringer på alt," siger Imran.

"Jeg forstod det heller ikke," siger Lina. "Og jeg havde svært ved at forklare mine venner det, fordi jeg ikke selv kunne forstå, hvorfor jeg fik et nej. Jeg blev gal på mine forældre. Men jeg ville jo heller ikke have, at de skulle opfattes som dårlige forældre. Så nogle gange løj jeg og sagde alle mulige ting om, at familien skulle det ene og det andet, for at mine venner ikke skulle blive ved at spørge."

I dag kan begge kvinder godt se, at det også handlede om en usikkerhed og frygt fra forældrenes side. Forældrene kendte

ikke det danske samfund. De havde ingen personlige erfaringer med lejrskoler eller at sove hos veninder. Men som unge piger var det svært at acceptere – og følelsen af at være anderledes kunne gøre ondt, siger Lina: "Jeg følte mig alene og følte, at jeg ikke kunne blive rigtig ven med dem fra min klasse."

Den gode pige

Begge taler om forventningen om 'den gode pige'. Alles øjne hviler på pigens valg og gerninger – og frygten er stor for, at netværket vil vende tommelfingeren nedad. Imran siger: "Sladder styrer alt. Den gode sladder ophøjer – og den dårlige gør, at man bare er ingenting i forhold til de andre. Så er man et dårligt menneske."

"Ja, det er rigtigt," tilføjer Lina: "Familien er ikke bare mor og far og kernefamilien. Man er styret af, hvad alle mulige andre siger. I forhold til ens status som 'den gode pige' er det alles meninger, der tæller – ikke bare forældrenes."

Selv om det for forældrene har drejet sig om at beskytte pigerne og familien imod snak og dårlig omtale, har det alli-

gevel været svært at forstå: "Jeg sidder der som 12-14-årig og tænker: 'Kan det ikke være lige meget, mor, når du ved, hvor jeg har været, og at du stoler på, at jeg ikke gør noget forkert'. Og min mor er egentlig enig, men hun kan ikke lukke munden på alle de andre."

Grænserne kan rykkes

Som andre unge piger forhandlede Imran og Lina grænser med deres forældre. Og selv om der var meget, de ikke måtte, så ændrede forældrenes holdninger sig også lidt med tiden.

Lina måtte aldrig komme på lejrskole, men senere fik hun lov til at tage på efterskole. "Jeg var så lykkelig over, at jeg fik lov. Det var der ikke mange, der gjorde – og det har jo krævet, at mine forældre måtte forsvare den beslutning over for en masse mennesker i deres omgangskreds".

"Men det betød også meget, at min veninde var med. Vores forældre gik meget op i, at det nærmest var en fælles beslutning," griner Lina. "Der er en, der tager det første skridt, og så følger andre efter. Desværre ved mange udenlandske forældre fra den ældre generation ikke meget om, hvad der foregår, og de gør sig en masse forestillinger. Det er vigtigt, at de får præsenteret det danske samfund ordentligt."

Uddannelse

Både Imrans og Linas forældre har lagt meget vægt på uddannelse. Mens Imrans

forældre fra starten støttede hendes valg af uddannelse til folkeskolelærer, havde Linas forældre det svært med, at hun gerne ville arbejde kreativt med kunst og musik.

"Det har taget mange år," siger hun, "og det har kostet et par knæk på selvtilliden. Men jeg vidste, at jeg ikke bare kunne opgive det. Alligevel har jeg jo også prøvet at komme dem i møde, for eksempel ved at tage en universitetsuddannelse ved siden af. Mine forældre havde nogle andre planer. Det er også nemmere at sige til andre, at datteren skal være læge, end at hun skal være kunstner. Men i dag er de meget glade for resultaterne," siger Lina med et smil.

At være sig selv

Imran og Lina er stærke unge kvinder. De forstår godt den usikkerhed, som deres forældre havde, da de voksede op, men de ved også, at de selv som mødre kan og vil gøre mange ting anderledes. "Nu ved jeg, hvem jeg er," siger Imran, "Og de, der kender mig, ved, hvem jeg er. Jeg ved, hvor mine grænser går, og hvordan jeg holder fast i min kultur, samtidig med at jeg er en del af den danske."

Imran og Lina understreger, at både forældre og børn vokser ved at tale sammen. Begge kvinder kan i dag se, at deres forældre er glade og stolte over de valg, deres døtre har truffet – også de valg, som forældrene ikke i starten var enige i.

Samtidig er de nu klar over, at danske forældre også sætter grænser for deres børn.

Da de var yngre, troede Lina og Imran, at unge danskere bestemte alting selv. Men som Lina siger: "Alle forældre vil jo beskytte deres børn. De gør det bedste, de kan."

3**GODE RÅD FRA IMRAN OG LINA**

- Gå på kompromis! Som forælder kan du godt respektere dine egne traditioner og værdier og samtidig sætte dig i børnenes sted. Forklar, hvorfor grænserne er, som de er, så dine børn forstår dem, i stedet for bare at sige nej!
- Støt dine børns drømme og interesser. Som mor skal du være meget opmærksom på, at livet som teenager kan være hårdt. Men det hjælper, når du sætter dig ind i, hvad dit barn har lyst til.
- Vær modig på dine børns vegne, og stol på dem. Nogle skal tage det første skridt, for at andre kan følge efter. Hvis dit barn har særlige ønsker, så tænk over, om I kunne være de første til at prøve det. Vær loyal over for dine børn og dig selv i stedet for at tage hensyn til alle andre, når I træffer valg.

ROLLEMODEL PÅ FULDTID

Det er vigtigt at tale sammen

Saziye Özel kender alle i Ishøjplanen. Og alle kender Saziye. At være rollemodel er en naturlig del af hendes hverdag, og hendes mobiltelefon er aldrig langt væk, hvis nogen skulle have brug for hende: "Alle har brug for nogen at snakke med og spejle sig i," siger hun.

SAZIYE ÖZEL

ALDER: 32 år
BØRN: 3 børn
(2 piger og 1 dreng)
BOPLÆ: Ishøj
BAGGRUND: Kurdisk
fra Tyrkiet
FØDELAND: Danmark
BESKÆFTIGELSE:
Receptionist på et
sprogcenter, frivillig,
rollemodel

For Saziye Özel er det ikke nyt at være rollemodel. Hun har været rollemodel, længe før det blev almindeligt at bruge rollemodeller. Det startede egentlig lidt tilfældigt, da hun som kun 21-årig blev ansat i sprogcenterets kantine. Her kom mange, både unge og ældre, som spurgte hende til råd om små og store hverdagsproblemer. Nogle gange havde de bare brug for en snak. "De yngre kaldte mig 'storesøster'," siger hun med et smil.

Som del af et rollemodelprojekt i Ishøj har hun arrangeret aktiviteter for kvinder og børn. Det kan være alt fra gymnastik til en hyggelig fredagsklub med diskussion om emner som sundhed og kost, kontant-hjælpsregler og meget andet.

Det meste af tiden går dog med at tale i telefon. Alle kan ringe til hende om stort og småt, praktisk og personligt – og hun lytter og hjælper, hvis der er problemer eller konflikter: "Jeg prøver i hvert fald at løse det. Der er nogle, der bare har brug for at tale med en anden person, at have en at dele dagen med." Og fordi hun også selv har været igennem svære tider i sit liv og tidligt er blevet uafhængig, forstår hun folks problemer og sorger.

Selv om Saziye selv har en del problemer med helbredet, som ikke er så godt længere, og selv om hun ikke har "en rigtig

uddannelse", som hun siger, så er hverdagens fyldt godt op med både egne børn og andre mennesker.

Man skal også være venner

Saziye er altså vant til at tale og lytte. Og hun ved, hvor vigtigt det er – og hvor mange konflikter det kan give, når man ikke gør det. Det gælder også i forholdet mellem mor og datter.

For mange både mødre og døtre er det et brud på vaner og traditioner for ikke at tale åbent sammen: "Mødrene taler ikke så meget med deres døtre – eller døtrene tør ikke tale med deres mødre – på grund af vores traditioner. Det har ikke noget med religion at gøre. Nogle er vokset op med, at der er visse ting, man ikke fortæller derhjemme. Men det er synd, at mødrene ikke spørger, for døtrene fortæller ikke selv. Som mor skal man være åben. Og nogle gange skal man ikke kun være mor, men også ven og snakke åbent med sin datter."

Det med at være ven med sine børn, er der nogle, der ikke synes om. Saziye har flere gange fået at vide af andre, at hun behandler sine børn 'for voksent'. Men for hende handler det om gensidig respekt – og om at man godt kan være sig selv, samtidig med at man taler direkte, ærligt og jævnbryrdigt med sine børn: "For moren kan det være svært at åbne sig. Men så kan hun starte i det små; det er aldrig for sent. Man behøver ikke bruge en masse åbne ord for at fortælle noget."

Det er nemmere at undgå, at børnene kommer ud i konflikter, hvis de også kan tale med deres forældre om svære eller forbudte ting – og det gælder både for drenge og piger, mener Saziye: "Hvis pigen gerne vil ud og feste med sine venner og ved, at moren siger nej, så finder pigen måske på en løgn og gør det alligevel. Og så er hun måske ikke klar til det. Drengene har mere frihed, men de skal også passe på. Hos mig har de lige ret," siger Saziye.

Husk din egen ungdom

"Det med kærester eller at tage ud og hygge sig er svært for piger med anden etnisk baggrund. Derfor er det vigtigt, at de kan tale med deres mor om det. Ellers kan de komme ud i situationer, som de senere fortryder – og så er det også mødrenes skyld. Fordi vi ikke er åbne over for dem og parate til at tale med dem. Det er jo ikke forkert, at de har lyst til det," siger Saziye, som mener, at de fleste mødre selv har oplevet lignende ting i deres ungdom.

"Allerede omkring menstruationen begynder de jo at have små problemer, og der kommer former og hormoner, som

de ikke forstår. Pludselig kan man lide en dreng – hvorfor det; hvad betyder det? Ingen voksne kvinder skal sige, at de ikke kender til det – det gør vi alle! Hvad gjorde du selv; kan du huske det? Det er ikke farligt; det er faktisk helt normalt."

Saziye fortæller, at i hendes hjem kan man tale om det hele. Der er ingen regler for, hvad der er rigtige og forkerte emner og følelser. Hun ved, at det gør dem stærke – som mor og som døtre. "Vi taler om alt. Og jeg synes, det er meget vigtigt at tale med mine piger. Pigerne i dag udvikler sig meget tidligt. De skal vide, at visse ting er o.k., og at visse ting ikke er o.k. – og hvorfor det er sådan. Men de skal også vide, at

"Prøv at huske, hvordan du selv havde lyst til at prøve nye ting som ung. Og hvordan du reagerede, når dine forældre bare var afvisende."

de altid kan spørge mig, hvis de støder på ting, de ikke forstår, eller ting, de ser. De må gerne prøve nye ting som andre unge, men skal også kende deres grænser."

Og Saziye har et godt råd: "Prøv at huske, hvordan du selv havde lyst til at prøve nye ting som ung. Og hvordan du reagerede, når dine forældre bare var afvisende. Børnene bliver bare endnu mere nysgerrige, hvis de hele tiden støder ind i forbud."

Vælg de vigtige kampe

"Man skal have respekt både for sine egne rødder og for det danske. Man er ikke noget værd, hvis man glemmer sine rødder. Man skal ikke være en anden person, end den man er. Men man kan godt blande det og få noget rigtig godt ud af det. En gang imellem må vi tage nogle kampe. Men der er små kampe og store kampe – det gælder om at vælge at kæmpe de vigtige."

Og en af Saziyes vigtige kampe er netop at ruste sine døtre til at kunne klare sig godt, at uddanne sig og finde noget, som de kan lide at vågne op til hver dag: "Jeg vil være sikker på, at mine døtre er stærke og kan stå på egne ben. At de bliver selvstændige og kan klare sig selv uden at være afhængige af en mand. De skal vide, at der ikke er noget forkert i at turde prøve noget nyt og alligevel holde fast i sine rødder."

3

GODE RÅD FRA SAZIYE

- Sig undskyld til dine børn, hvis du har taget fejl. Det er også respekt.
- Vær stolt over dine børns vilje, styrke og meninger. Det giver dem et godt liv.
- Tag dine børn alvorligt. Når de har ønsker, så tal med dem om fordele og ulemper. Undersøg det – og hvis du ikke kan selv, så bed faren eller børnene selv om at undersøge, om det kan lade sig gøre, og hvad det kræver. Tag deres ønsker og interesser alvorligt, så de føler sig set og hørt.

Mounas verden

Mareridt og mirakler

Mouna har levet og overlevet mange liv på sine bare 38 år. Mareridt og mirakler går hånd i hånd i en historie, der har gjort hende til en stærk og selvstændig kvinde og mor til seks børn i alderen 21 til 2 år.

På en helt almindelig onsdag formiddag i Danmark er det næsten ikke til at forestille sig de mareridt, Mouna El-Mouzajan Deifallah har gennemlevet og overlevet. Og det er svært at forstå, at hun i dag kan sidde og fortælle om dem – strålende, smilende og stærk.

Mouna er født i Libanon, hvor hun voksede op som den ældste af seks søskende. Familien var palæstinensiske flygtninge, men boede uden for lejrene. "Det var meget ensomt og fremmed. Frygten for, at naboen ville pege på os og sige 'der bor en palæstinenser', var hele tiden til stede," fortæller hun. "Min far undgik kontakt med andre folk. Og vi måtte ikke have venner eller besøge nogen."

Barndommen var forment af krig og flugt og isolation. Da Mouna var 15 år, flygtede familien til Danmark – via Syrien, Polen og Tyskland ankom de til København.

Fra ét fængsel til et andet

Mouna var i Libanon blevet forelsket i en ung libanesisk mand. De blev forlovet, og han hjalp familien med at flygte. Mouna og den unge mand blev gift i Danmark, knap et år efter at hun var kommet her til landet.

"Vi havde problemer fra starten," fortæller Mouna, der flyttede fra familien til en lille lejlighed på Vesterbro i København. "Det var godt for mig at komme til Danmark. Jeg fik pludselig kontakt med folk, og det ændrede mine tanker meget. Så jeg var ligesom vokset fra ham. Jeg måtte ikke gå i skole, måtte ikke lære sproget og måtte ikke tage en uddannelse. Lige fra begyndelsen var han voldelig. Min familie vidste ikke noget, og når de var på besøg, skjulte jeg det."

De følgende år fik Mouna og hendes mand tre børn, to piger og en dreng. Hendes eneste mål var at beskytte dem. "De skulle ikke se og opleve volden. Men det var ikke nemt, og jeg følte mig helt alene."

Mouna indså, at det aldrig ville blive anderledes, den dag hun fik sit danske statsborgerskab. "Jeg kom stolt ud med mit pas og viste det til min mand. Og så slog han mig midt på gaden. Han sagde: 'Det er lige meget, om du bliver dansker; jeg bliver ved med at slå dig, og du kan ikke gøre noget.'

Over to år var parret sammen og separeret på skift. "Jeg fortalte ham, at jeg var i legestue med børnene. Men i virkeligheden gik jeg på en skole for kvinder, hvor jeg fik sprog, styrke og selvtilid. Han sagde til mig: 'Du er ikke smuk; du er intet'. Jeg tænkte tit på selvmord."

Til sidst sagde Mouna stop. "Jeg kunne ikke blive ved på den måde. Mine børn var blevet større. Jeg ville miste deres respekt – og de ville ikke få den opdragelse, jeg ønskede, de skulle have."

Skilsmissem var forfærdelig. "Ingen omkring mig var skilt. Venner og bekendte forsvandt. Der blev spredt rygter og løgne. Jeg blev en paria; jeg blev slået på gaden, spyttet på. Og børnene fik at vide, at deres mor var en luder."

"Det vigtigste i mit liv var mine børn. Nummer to, at jeg skulle klare mig. Nummer tre, at jeg skulle have et bedre liv." Mouna lagde sit liv om. Hun fik egen lej-

lighed med børnene, tog kørekort og købte en bil, fandt et deltidsjob – og gik ud med veninder. "For dem var jeg rigtig dansker. Jeg var integreret, fik arbejde som tolk og tog rundt på egen hånd."

Tab, tårer og triumf

Eksmanden var blevet gift igen, og Mouna havde skabt et godt liv for sig selv og sine børn. Da eksmanden kom i fængsel, havde Mouna styrke nok til at hjælpe ham med advokat og sørge for, at både børnene og hans nye kone kunne besøge ham. De fik fælles forældremyndighed over børnene.

Da han kom ud af fængslet, ville han gerne besøge sin familie i Libanon. Normalt fik han ikke lov til at tage alle børnene med, men deres forhold havde ændret sig, og han bad og forklarede – og Mouna stoled på ham.

Men hendes værste frygt blev en realitet. Eksmanden kidnappede børnene, og det næste år blev ét langt mareridt. Mouna indledte en lang og ensom kamp for at få børnene hjem. Søgte råd og hjælp overalt, arbejdede i døgndrift for at rejse penge, blev snydt og udnyttet af mennesker, der sagde, de kunne hjælpe. Efter utallige tårer og problemer risikerede hun alt og rejste selv til Syrien, hvor hun ad mange farlige omveje fik børnene ud af Libanon og med sig hjem til Danmark igen.

Tradition og religion er ikke det samme

I dag er Mouna gift igen og er blevet mor til yderligere tre børn, så hun nu har en dejlig børneflokk på seks. Hun har arbejdet som tolk og kulturformidler i mange år og er for tiden projektmedarbejder og igangsætter for kvinder med anden etnisk baggrund. Hun tager udgangspunkt i sine egne dyrebare erfaringer, når hun vejleder og taler med andre – og har i sit arbejde mødt flere kvinder med historier som hendes egen.

Mouna understreger igen og igen, at man må adskille tradition og religion: "Det værste er, at man får et dårligt indtryk af religionen, fordi den bliver blandet sammen med traditionen. Traditionen betyder, at der er forskellige regler for mænd og kvinder, at drenge og piger bliver opdraget forskelligt. Men det skyldes ikke religionen."

Mouna har på egen krop mærket sladder og beskyldningerne om at være en dårlig kvinde og mor. Men livet i Danmark er anderledes – og det er traditionen, ikke religionen, hun gør op med: "I Danmark har vi som kvinder lært at være stærke, fordi vi har økonomisk uafhængighed og sikkerhed. Vi bliver respekteret, og skilsmisse er mere accepteret."

MOUNA EL-MOUZAJAN DEIFALLAH

ALDER: 38 år
BØRN: 6 børn (2 drenge og 4 piger)
BOPÆL: Gladsaxe
BAGGRUND: Palæstinensisk
FØDELAND: Libanon, kom til Danmark som 15-årig
BESKÆFTIGELSE: Kulturformidler, tolk, projektmedarbejder og igangsætter

"Respekter, at din datter også er en del af den danske kultur. Tag det gode fra begge kulturer og vis, at du har forståelse for begge."

"Som mor og kvinde er man i en klemme – i forhold til familie, mand, traditioner og religion. Der er ting, som er svære for mændene at forstå – særligt hvis de ikke er integrerede. Men nogle mødre kan også have svært ved at finde ud af, hvad der er rigtigt. Det vigtigste er at lade være med at misbruge eller misforstå religionen til at opdrage piger anderledes – så de for eksempel ikke får høje uddannelser," fastslår Mouna.

Man lærer af fejl

Ærlighed og tillid er vigtigt i forholdet mellem mor og datter, siger Mouna. "Jeg har også engang været ung og har begået fejl. Men man lærer af sine fejl. Det skal man huske som mor – og det har vi med anden etnisk baggrund nogle gange svært ved."

"Man må respektere, at datteren også er en del af den danske kultur. Tag det gode fra begge kulturer og vis, at du har forståelse for begge," siger Mouna. "Så bliver det også lettere at forklare, hvorfor nogle ting er tilladt og andre ikke. Selvfølgelig skal man beskytte den unge. Men hvis hun begår fejl, er det ikke verdens undergang," slutter Mouna.

3 GODE RÅD FRA MOUNA

- Undgå løgne – det er den bedste vej til gensidig tillid.
- Vær klog og vidende om både den danske og din egen kultur, så du med respekt kan forklare og sætte grænser.
- Anerkend det fælles i kulturerne, fx at mange danske værdier også er grundpiller i islam: ærlighed, omsorg, ligeværd.

EN FILM MAN KAN LÆRE AF:

ANDRE VENNER

Andre venner handler om Rasmus og Ninos. Rasmus er dansk og Ninos er andengenerationsindvandrer. Drengene synes ikke selv, at deres forskellige kul-

turelle baggrunde er et problem, men de møder fordomme og grænser fra andre. Filmen handler om venskab og fordomme. Men den handler også om at lave fejltagelser, som man bliver klogere af, og lære at gøre anderledes næste gang.

Man kan låne filmen på biblioteket. Andre Venner, Danmark, 2004. Instruktør: Jannik Splidsboel (spilletid: 47 min; sprog: dansk, arabisk, tyrkisk).

**KHADIJA
Y. H. ABDI**

ALDER: 51 år
BØRN: 3 børn
(2 piger og 1 dreng)
BOPLÆ: Nørrebro i
København
BAGGRUND: Somalisk
FØDELAND: Somalia,
kom til Danmark
som 35-årig
BESKÆFTIGELSE:
Social- og sundheds-
hjælper, skolebesty-
relsesmedlem

FOTO: STILLEBEN

Vær aktiv BRUG DE MANGE MULIGHEDER!

På fem år har Khadija Y. H. Abdi lært dansk, taget en uddannelse, fået arbejde, er blevet medlem af bestyrelsen på børnenes skole og har startet en forening. Hun passede sin syge mor i ti år. Men derefter begyndte Khadija som 45-årig på et helt nyt kapitel i sit liv. "Det er vigtigt at være et forbillede for sine børn," siger hun.

Da Khadija Y.H. Abdi kom til Danmark i 1992, var det ikke første gang, hun var her. Hendes søster kom til Danmark for 45 år siden, og Khadija havde flere gange været her på besøg. Men nu var alting anderledes: I 1992 var der krig i Somalia – og Khadija var flygtning, da hun kom hertil, højgravid med sin søn og sammen med sine forældre. Hendes store datter havde hun ikke set længe, da hun flere år tidligere var kommet ud af Somalia og havde boet hos familie i blandt andet Canada. Datteren kom nu også til København.

Kort tid efter at Khadija kom til Danmark, døde søsteren, og hendes mor blev alvorlig syg. Det var en svær tid, hvor følelsen af ikke at kende landet og sproget fyldte meget, og hvor bekymringer omkring familien, sygdom og det nye liv i Danmark

var store. Sygdommen gjorde moren handicappet, så hun ikke mere kunne klare sig selv.

Men heldigvis fik Khadija og hendes forældre lejligheder i samme opgave på Nørrebro i København. De næste ti år passede Khadija sin syge mor og tog sig af sine børn, i stilhed og uden ret meget hjælp. Indimellem forsøgte Khadija at søge et arbejde ved siden af for at tjene lidt penge, men hun blev afvist igen og igen. "Jeg søgte mange job, hvor det var umuligt – de sagde, det var på grund af sproget eller tørklædet, eller at man skulle gå i bukser ..."

Moren døde i august 2003, og de sidste tre måneder af hendes liv blev Khadija ansat som privat hjemmehjælp sammen med en kommunal hjemmehjælp. Efter morens død begyndte et nyt kapitel i Khadijas liv.

Det nye liv

"Så tænkte jeg: Hvad skal jeg nu gøre?", fortæller Khadija. "Jeg vil først lære sproget og klare mig selv. Der var ellers kommet regler om, at man kun i særlige tilfælde havde ret til sprogundervisning efter tre år. Men myndighederne forstod, at jeg havde passet min mor, så jeg fik lov til at tage et intensivt kursus til og med Prøve i Dansk 3."

Med sproget på plads vidste Khadija, at hun ville have en uddannelse, og valget var let: "Jeg havde jo mange års erfaring med pleje og tænkte, at jeg ville bruge det. Så jeg valgte social- og sundheds-hjælperuddannelsen. Selv om jeg havde 12 års skolegang fra Somalia, havde jeg ikke beviser for naturfag og engelsk, så jeg måtte tage ekstra kurser, før jeg kunne starte på sosu-skolen." I dag er Khadija ansat i et vikarbureau for hjemmeplejen.

På den måde kan hun klare hverdagen som alenemor med et fuldtidsjob og samtidig få det til at passe med arbejdstider, økonomi og pleje af hendes gamle far, som er syg og har svært ved at klare sig selv.

Muligheder, frihed, bekymringer

Khadija ser muligheder mere end begrænsninger – og griner hellere end brokker sig. Der er mange muligheder i Danmark. Det oplever hun både som en frihed og som noget, hun har pligt til at udnytte: "I Danmark skal du være aktiv. På den måde forstår du bedre, hvad der foregår i skolen, og hvordan ting her i landet fungerer. Hvis du ikke er aktiv, kan du ikke følge med."

Derfor sagde Khadija for tre år siden ja til at sidde i skolebestyrelsen. "Det er en god måde at deltage på. Det gør det let at følge med og at kommunikere børnenes sag."

Hun griner lidt og fortæller: "Mange spørger mig: 'Hvorfor går du til så mange ting – møder, kurser, fester, klub, bestyrelser' – og jeg siger: 'Du er helt sikker på at få al information og viden, når du selv henter den. Du lærer for eksempel lærerne at kende og får kontakter'."

"Jeg vil være aktiv – og vise mine børn, at de skal være aktive på arbejdsmarkedet, i fritiden og i skolen. De kigger på mig og ser, at det er godt. At jeg har kæmpet og er nået videre. Det er vigtigt at være et forbillede. Så tænker børnene også på, at de skal nå videre, få en uddannelse og få et job. Jeg kan ikke bare sidde og kigge; det er ikke min stil. Jeg vil gerne lære og forstå nye ting – og hjælpe andre, der har brug for det."

Når man er aktiv og deltager og skaffer sig ny viden, bliver man også mindre bekymret – selv om man som mor altid er bekymret for sine børn – især som mor i et land, man ikke selv er vokset op i, og som har andre regler og normer end hjemlandet: "Børnene i Danmark er 100 procent frie; du kan ikke holde øje med dem på samme

**"Jeg har kæmpet og er nået videre.
Det er vigtigt at være et forbillede."**

måde, som vi var vant til. Der er ikke så meget kontrol med børnene, som der var i Somalia. Hvis de vælger den rigtige vej og bliver påvirket på den rigtige måde, er det ikke et problem. Men hvis de vælger den forkerte vej, er det svært at hente dem tilbage. Men hvis du giver dem god information og er et godt forbillede, har de meget bedre chancer for at klare sig."

Tal om tabuerne

På nogle områder skal man også overvinde sine egne traditioner for at kunne forberede børnene. For eksempel når det drejer sig om seksualitet. Som Khadija siger: "Det har aldrig været en del af min egen opdragelse, så det kan være svært at tale om. Men det er vigtigt, at børnene får den rigtige introduktion, og at de får at vide, hvilke konsekvenser det kan få for deres liv, uddannelse og arbejde."

"Familierne kan være bekymrede for, at døtrene vælger forkert, når de bliver teenagere. Det er svært for pigerne, fordi de gerne vil gå ud, gå til svømning, gå i biografen og kan komme til at føle, at de er i et fængsel." Men Khadija er meget bevidst om, at man ikke kan holde teenagere indendørs. Man bør tale med dem, forberede dem, tage del i deres liv – og hvis de er ude, "så holder jeg god kontakt med dem i telefonen og hører, hvor de er, og hvad de laver," siger Khadija.

Vise dem det positive

"Nogle familier er bange for, at børnene glemmer familiens traditioner og kultur," siger Khadija. "Men det er din egen fejl, hvis børnene glemmer familiens traditioner

og kultur. Det er ikke barnets fejl! Du skal fortælle dine børn om jeres traditioner, om mad og kultur – på dit eget sprog. Det er vigtigt, at de lærer, hvor de kommer fra, samtidig med at de lærer om det danske."

Khadija mener ikke, at man helt kan undgå, at børnene nogle gange bliver forvirrede og føler sig splittede. Man så må man fortælle dem, at Danmark også er deres land – og samtidig vise dem, hvad deres baggrund er: "Du må få dem til at forstå, at de er heldige. De har ikke bare én, men to kulturer. Ikke bare ét, men to sprog."

3 GODE RÅD FRA KHADIJA

- Spørg børnene, hvad de vil, i stedet for at beslutte det for dem.
- Spørg dem, hvad de har lavet i skolen – både for at få information og for at hjælpe dem med at huske ved at fortælle.
- Deltag i børnenes skolegang, for eksempel ved at komme til møder og hjælpe dem til lektiecaféer eller på biblioteket.

FILM MAN KAN SE SAMMEN:

Zezi's verden

Zezi's verden er en film om danske Cecilie og hendes to palæstinensiske veninder, Tanja og Mia. Cecilie prøver at tilpasse sig og vil gerne være muslimsk som dem.

Men hun kender ikke normerne, og hun træder derfor ved siden af. Filmen handler om omvendt integration, om venskab og om at sige fra over for dem, der er stærkere end en selv. Den handler også om brug af internettet og specielt siden www.arto.dk, hvor pigerne bruger tid på at chatte.

Filmen kan lånes på biblioteket. Zezi's verden, Danmark, 2005. Instruktør: Cathrine M. Asmussen (spilletid: 34 min; sprog: dansk, arabisk, tyrkisk).

VEJEN TIL VIDEN

BIBLIOTEKET BLEV MIN REDNING

Information og viden er en vigtig del af Khadija Al Mohammadis liv – som mor og som sundhedsformidler og lærervikar. Hendes filosofi er, at man kommer langt med oplysning, tid og tolerance. Både når det drejer sig om at give børn de bedste forudsætninger i livet, og når det drejer sig om at være et godt menneske.

Khadija Al Mohammadi har selv prøvet at være ung pige med anden etnisk baggrund i Danmark. Hun kan sagtens huske følelsen af to adskilte verdener – en marokkansk hjemme og en dansk ude, og også følelsen af at blive set på som anderledes: "I skolen prøvede jeg at

være dansk, men blev altid set på som én med anden etnisk baggrund. Der blev råbt meget på gaden dengang – 'skrid hjem til dit eget land'," fortæller hun. I dag bruger hun sin egen erfaring og profetens ord og regler til at vejlede sine børn – og så læser hun en masse og sætter sig ind i nye ting. "For man behøver ikke have en høj uddannelse for at være klog og lære," som hun siger.

Viden, oplysning – og ansvar

"Det er så vigtigt, at børnene får et højt selvværd, for eksempel ved at klare sig godt i skolen. Hvis de oplever at være dygtige, så kan de klare mere af alt det andet. Og det er enormt vigtigt, at forældrene deltager i børnenes liv," siger Khadija og henviser til sin erfaring som mor og som lærervikar.

At tage ansvar er en dyd, som Khadija sætter meget højt. Både menneskeligt ansvar og samfundsmæssigt ansvar – men også et ansvar for den nære familie. Det handler om at få børnene godt i vej, at sætte sig ind i deres verden, at forstå deres daglige udfordringer: "Fra de er helt små, skal du snakke med børnene, så det bliver naturligt at tale om alt, om konflikter,

om ting, de går op i – selv om det virker mærkeligt eller fjernt. Man skal lære at tale med børnene og sætte grænser uden at miste forælderrollen. Mange unge glider bort på et tidspunkt, fordi livet virker svært – og forældrene ikke forstår de unges tanker. Forældrene virker, som om de er døde, som om de har opgivet."

Løsningerne er der, hvis man spørger, søger viden og tager initiativ. "Jeg kunne jo ikke spørge min mor; hun var selv ny i Danmark. Hun kendte ikke samfundet og kunne ikke sproget. Men der var en fantastisk bibliotekar på biblioteket. Det blev min adgang til det danske samfund. Der var bøger, musik og lydbøger. Og bibliotekaren kunne forklare og finde information om emner, som interesserede mig," fortæller Khadija. "I dag er der også kulturelle tilbud og lektiecaféer, som man kan deltage i gratis. Tag nogle veninder og deres børn med. Der er masser af tilbud for mødre og børn," siger Khadija og griner. "Jeg siger altid: biblioteket blev min redning!"

Hvil i dig selv

"De unge er meget optaget af medierne og det, der bliver sagt om mennesker med

anden etnisk baggrund. De kan ikke forstå, at det er så negativt. De er meget mere "på" og kræver deres rettigheder og deres plads. De er meget bevidste og ved, hvad de vil og hvorfor. Det er en styrke hos de unge. Men det kræver også forældrenes vejledning."

"Hjemme hos os taler vi meget om, hvor vigtigt det er, at alle er lige uanset hudfarve, nationalitet og religion. Det er enormt vigtigt – og det er en af grundpillerne i vores religion. Jeg taler med børnene, hver gang der er noget i medierne – og forklarer om tolerance og om, hvor vreden og misforståelserne kommer fra. Profeten opfordrer til tolerance, og jeg prøver at lære dem at følge hans eksempel."

Kadija mener, at forældrene har et stort ansvar for, at børnene opdrages til at være ordentlige mennesker, som også deltager aktivt i det samfund, de lever i. "Det handler om værdier – og at alle mennesker er lige. De unge er den næste generation, og hvis de ikke kan sætte sig sammen omkring bordet, så er det lige meget, hvilken uddannelse, etnicitet og religion de har."

På mærkerne hele tiden

Khadija mener ikke, at der er forskel på at være en god mor i Danmark og i Marokko, selv om udfordringerne og bekymringerne er forskellige. Man er måske ikke så bekymret for stoffer i en lille landsby i Marokko, eller at de unge chatter med de forkerte på internettet. Men egentlig er opgaven som forælder den samme.

"Hvis jeg ikke sætter mig ind i, hvad de laver – deres interesser, deres venner, deres liv – så føler de sig ikke forstået. Og hvis jeg så prøver at korrigere, tager de det ikke alvorligt. Det er en balancegang at være forælder – en balance mellem forståelse og løftede pegefingre."

"Balancen er hårfin, og man skal være på mærkerne hele tiden. Og jeg kan godt forstå, at det kan være svært, når man er træt og ikke kan gennemskue børnenes ver-

den. Men børnene er hurtige, og du er nødt til at mærke tendenser i samfundet for at følge med dem," siger Khadija. "De unge, der ikke har en ballast med hjemmefra, er virkelig i fare for at bukke under."

At følge med sine børn hænger altså sammen med den viden og information, som Khadija sætter så højt. Hun mener, at det er forældrenes bedste hjælp selv at forstå, hvad der foregår i samfundet, så man kan forklare og foreslå alternativer. Khadijas børn får ikke lov til at gå på diskotek, men så må de tilbydes noget andet: "Når vi ikke drikker alkohol herhjemme, så skal de ikke være andre steder, hvor man gør det. Så må man holde dem fra det ved at tilbyde andre aktiviteter og fester."

"De unge, der står og vakler, har ikke fået et alternativ," siger Khadija. "Husk at danske unge heller ikke må alt. Deres forældre laver også regler, som børnene skal overholde. Men sørg for, at børnene er stærke nok til at kunne sige fra over for pres. Børnene respekterer dig meget

"De unge, der ikke har en ballast med hjemmefra, er i fare for at bukke under."

mere, når du kender begge verdener og kan forklare værdier, traditioner og kultur – og kan skelne imellem, hvad der er tradition, og hvad der er religion."

Spædbørn og teenagere

Forældres rolle over for spædbørn og teenagere minder meget om hinanden, mener Khadija. I begge udviklingsstadier handler det om "tid, tid, tid. Og overskud. Hvis de skal komme godt i vej, er det vigtigt at være sammen med dem – også i teenageårene."

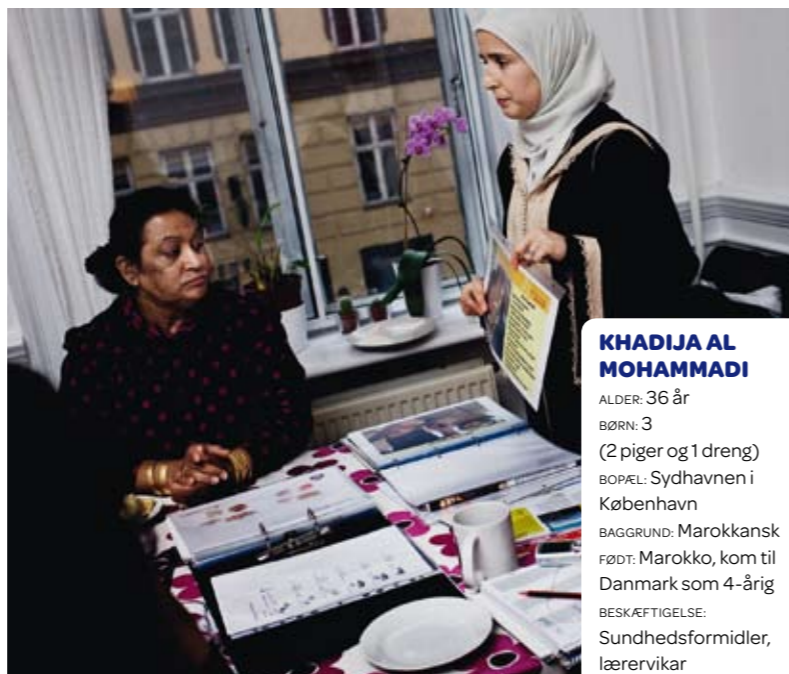
Da børnene var yngre, brugte Khadija legestuer, legepladser, biblioteker, skolen og teater både for at stimulere deres

fantasi og for at styrke dem socialt. "På samme måde har teenagere behov for, at du investerer i dem og tager dig tid til at vejlede dem," siger hun. "Hvis de ikke har fået en stærk identitet i teenageårene, kan de komme til at føle sig udenfor."

Hvad angår drømme og ønsker for hendes egne børn, store som små, er Khadija ikke i tvivl: "Jeg håber, at de ved med sig selv, hvem de er. At de har selvværd og medindflydelse. Og en følelse af, at de også hører til her. Og så håber jeg, at de får en uddannelse og finder ud af, hvad de vil. At de bliver lykkelige, bliver gode muslimer og forstår at opføre sig ordentligt."

3 GODE RÅD FRA KHADIJA

- Gå på biblioteket! Du kan spørge og låne lydbøger og bøger, som I kan læse sammen. Og du kan få information om spændende fritidstilbud.
- Du er medansvarlig for dit barns skolegang. Sørg for, at de er udhvilede og spiser ordentlig mad – og snak med dem om skolen og lektier.
- Lad din datter benytte de mange forskellige fritidstilbud. Du og din datter kan eventuelt følges med dine veninder og deres døtre første gang. Tal med træneren eller andre, hvis du er bekymret. Der findes også mange gode tilbud kun for piger.

KHADIJA AL MOHAMMADI

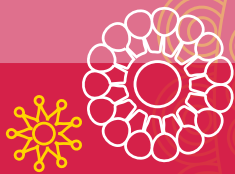
ALDER: 36 år
BØRN: 3
(2 piger og 1 dreng)
BOPÆL: Sydhavnen i København
BAGGRUND: Marokkansk
FØDT: Marokko, kom til Danmark som 4-årig
BESKÆFTIGELSE: Sundhedsformidler, lærervikar

Vidste du om uddannelse ...

- at indvandrere og danskere får næsten det samme i løn efter færdig uddannelse i Danmark
- at flere og flere piger med anden etnisk baggrund tager en videregående uddannelse
- at de fleste unge piger med anden etnisk baggrund ønsker at få en uddannelse, før de får børn
- at de fleste unge med anden etnisk baggrund mener, at uddannelse er afgørende for at få arbejde i fremtiden
- at unge med anden etnisk baggrund mener, at respekt og god løn er meget vigtige årsager til at tage en uddannelse
- at halvdelen af unge med anden etnisk baggrund får hjælp til deres skole i lektiecaféer
- at man kan få økonomisk støtte (SU) under uddannelse
- at man på www.ug.dk kan finde information og vejledning om uddannelse, praktikpladser og meget mere.

Kilde:
Nyt fra Rockwoolfondens Forskningsenhed,
november 2008.

Døtres drømme og ønsker for fremtiden

"Jeg vil have en uddannelse og penge til at klare mig selv",

Dorine 15 år.

"Jeg vil gerne være psykolog og hjælpe børn, der har det svært",

Seghen 14 år.

"Jeg vil gerne spille fodbold og dyrke kickboxing",

Sabrina 17 år.

Hvad skal din mor gøre for at hjælpe dig i forhold til fremtidsønsker

"Hun skal stole på, at jeg kender mine grænser og godt kan sige fra", **Sabrina 17 år.**

"Give mig mere privatliv og selv lade mig vælge min uddannelse", **Atiyo 15 år.**

"Man skal kunne tale med hende om alt", **Khaird 17 år.**

"Det hjælper, at min mor sidder meget med mig, når jeg søger på internettet. Så snakker vi om det", **Dolly 14 år.**

Gode råd til mødre i forhold til at hjælpe døtre i hverdagen

"Hun skal have et godt forhold til sin datter og stole på hende i gode og svære tider", **Seghen 14 år.**

"De skal stole på deres børns dømmekraft og lade dem få noget luft til at begå deres egne fejl", **Sabrina 17 år.**

"Lyt altid til dine børn, og hav respekt for dem", **Vanessa 13 år.**

"Hun skal være interesseret i børnenes ting og spørge til, hvordan det går, og om hun kan hjælpe", **Khaird 17 år.**

"De skal snakke meget med børnene om skolen og lade dem tage med på hyttetur og til sport", **Dolly 14 år.**

HVIS DU HAR BRUG FOR HJÆLP ...

Der er mange forskellige steder, hvor man kan henvende sig gratis og anonymt for at få hjælp i forbindelse med f.eks. familieproblemer, vold, opholdstilladelse m.v. Det er særlige tilbud målrettet kvinder og familier med anden etnisk baggrund. Der er mulighed for at modtage hjælp og vejledning på modersmålet, evt. via tolk, og rådgiverne har tavshedspligt.

Kvinderådgivningen

Landsdækkende telefonrådgivning for kvinder med etnisk minoritetsbaggrund. Telefonrådgivningen er åben på tlf. 70 20 49 09, mandag kl. 10-13 og onsdag kl. 17-20.

LOKK

Landsorganisationen af Kvindekrisecentre har en række landsdækkende tilbud rettet mod kvinder, unge og forældre med anden etnisk baggrund:

Forældretelefonen

Professionel rådgivning til forældre med anden etnisk baggrund om forældre-unge-problemstillinger, f.eks. kærester, skole, fester, kultur, konflikter m.v. Forældretelefonen er åben på tlf. 70 27 03 66, mandag kl. 12-14 og onsdag kl. 20-22.

Hotline for voldsramte kvinder

Professionel telefonrådgivning for kvinder, der har brug for hjælp til problemer med vold. Hotlinen er åben hele døgnet på tlf. 70 20 30 82.

Ungerådgivning Etnisk ung i krise

Professionel rådgivning for unge i forhold til f.eks. familiekonflikter. Rådgivningen er åben på tlf. 70 27 03 06, tirsdag kl. 9-12 og torsdag kl. 19-22.

Indvandrerådgivningen

Privat rådgivning af indvandrere, bl.a. rådgivning i sager om familiesammenføring og opholdstilladelse. Der er også mulighed for at få en bisidder, dvs. en person, der er med til møder hos offentlige myndigheder. Ring på tlf. 26 22 36 11.

Vejledningstjenesten

Udlændingesservice tilbyder gratis vejledning og hjælp til unge under 24 år, der risikerer tvangsægteskab eller uønsket arrangeret ægteskab. Telefonhenvendelse på tlf. 70 26 28 18 alle hverdage kl. 9.00-15.00.

FINFO – find svar på alt

På www.finfo.dk kan du få svar på spørgsmål om arbejde, uddannelse, sundhed, familie, kultur, politik, foreninger og regler for udlændinge i Danmark.

Der er information på 11 forskellige sprog, bl.a. arabisk, somali, tyrkisk og urdu. Man kan vælge sin egen kommune og få netop den information, der er relevant for, hvor man bor.

